

Gotowość Polaków do współpracy

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Już od ponad dwudziestu lat pytamy Polaków o ich stosunek do wspólnego działania, dzięki czemu możemy obserwować długofalowe zmiany w tej dziedzinie¹. W naszych badaniach próbujemy z jednej strony ustalić, jak wysoko Polacy cenią sobie współpracę z innymi, a z drugiej – w jakim zakresie są gotowi zaangażować się w nią w praktyce.

STOSUNEK DO WSPÓLNEGO DZIAŁANIA

Aby zbadać, jaki jest stosunek respondentów do samej idei współpracy, poprosiliśmy ich o odniesienie się do dwóch par stwierdzeń. Pierwsza z nich dotyczy ogólnej skuteczności wspólnego działania, druga – skuteczności współpracy przy rozwiązywaniu problemów, które dotyczą ich najbliższe otoczenie.

Przekonanie o ogólnej skuteczności współpracy i jej przewadze nad działaniem w pojedynkę podziela zdecydowana większość badanych (85%, wzrost o 4 punkty procentowe względem pomiaru z 2022 roku). Przeciwnego zdania jest tylko 7% badanych, a 8% nie ma na ten temat wyrobionej opinii. Poza pomiarem z roku 2004 roku, kiedy o skuteczności współpracy przeświadczonych było mniej więcej trzech na czterech badanych (74%), rozkłady odpowiedzi nie ulegały większym zmianom od ponad dwóch dekad – odsetek ten utrzymywał się zawsze w okolicach 80%. Warto przy tym odnotować, że obecny, nieco wyższy wynik (85%) jest najwyższy w historii naszych pomiarów.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (406) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

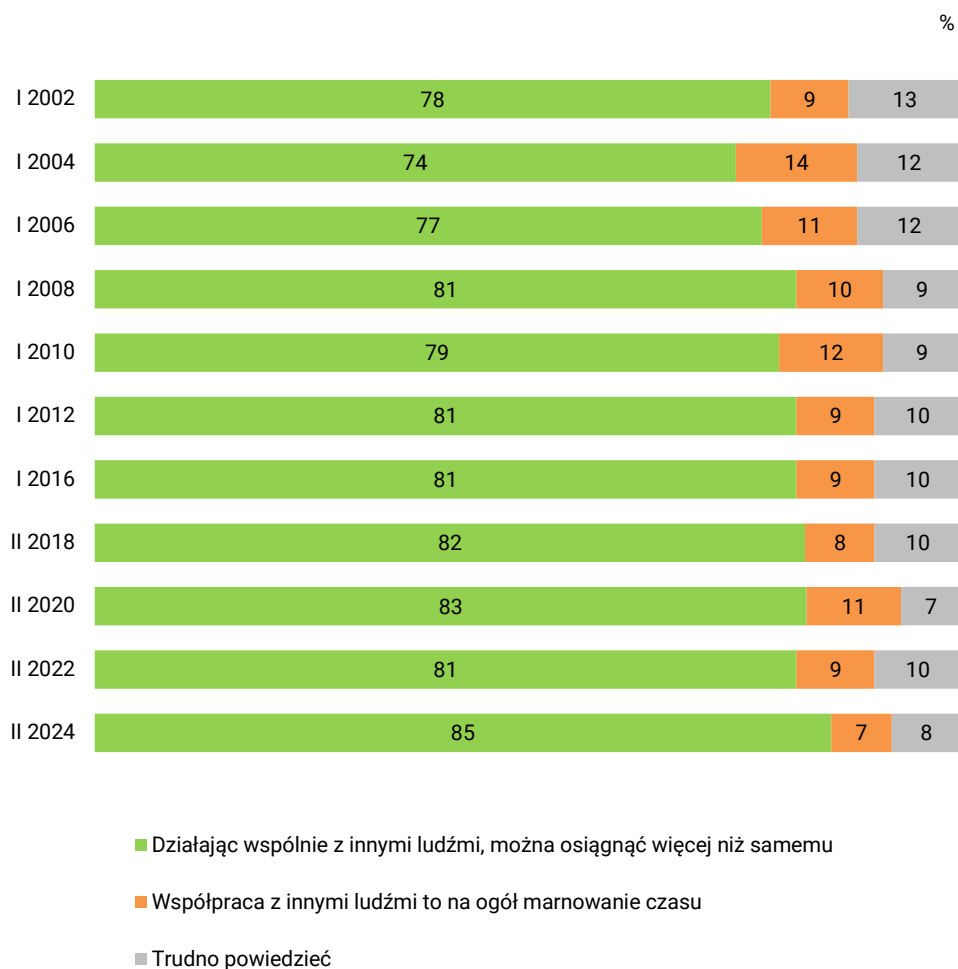
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 8 do 18 lutego 2024 roku na próbie liczącej 994 osoby (w tym: 60,7% metodą CAPI, 24,9% – CATI i 14,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

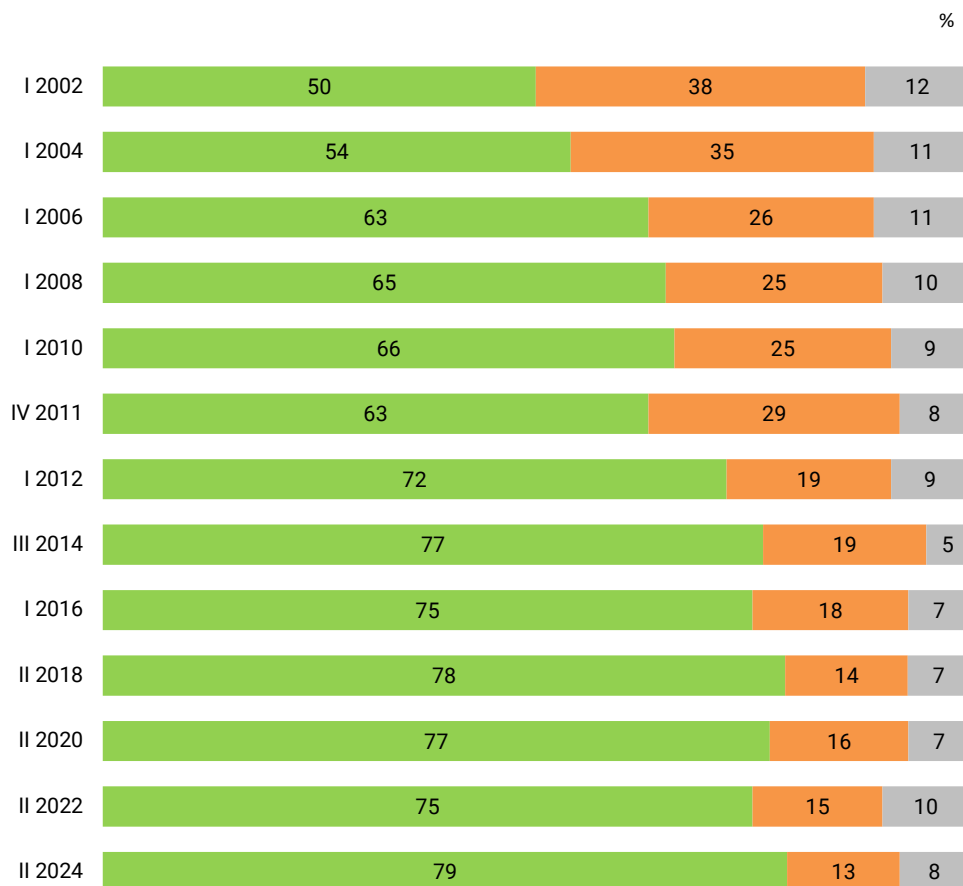
RYS. 1. Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

Odsetki nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

Wiara w skuteczność współpracy przy rozwiązywaniu problemów swojego otoczenia jest tylko trochę mniej powszechna. Zdecydowana większość badanych (79%, wzrost o 4 punkty względem poprzedniego pomiaru) uważa, że działając wspólnie z innymi ludźmi, takimi jak oni, są w stanie pomóc potrzebującym lub zaradzić niektórym problemom swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta. Przeciwnego zdania jest 13% ankietowanych, a 8% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Warto podkreślić, że w rozkładach odpowiedzi na to pytanie – które może być traktowane nie tylko jako pytanie o ogólną wartość współpracy, ale i o grupowe poczucie sprawczości – odnotowujemy akurat wyraźne, długofalowe zmiany. Kiedy zadaliśmy je po raz pierwszy ponad dwie dekady temu, tylko połowa badanych (50%) miała poczucie, że może zmienić swoje otoczenie na lepsze współpracując z podobnymi sobie ludźmi. Od tamtej pory odsetek ten powoli rósł, w 2006 roku przekroczył po raz pierwszy pułap 60%, a w 2012 roku – 70%. Obecnie zbliża się do 80% i jest to najwyższy wynik odnotowany do tej pory.

RYS. 2. Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

- Ludzie tacy jak ja, działając wspólnie z innymi, mogą pomóc potrzebującym lub rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta
- Ludzie tacy jak ja, nawet działając wspólnie z innymi, nie są w stanie pomóc potrzebującym, ani rozwiązać problemów swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta
- Trudno powiedzieć

Odsetki nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

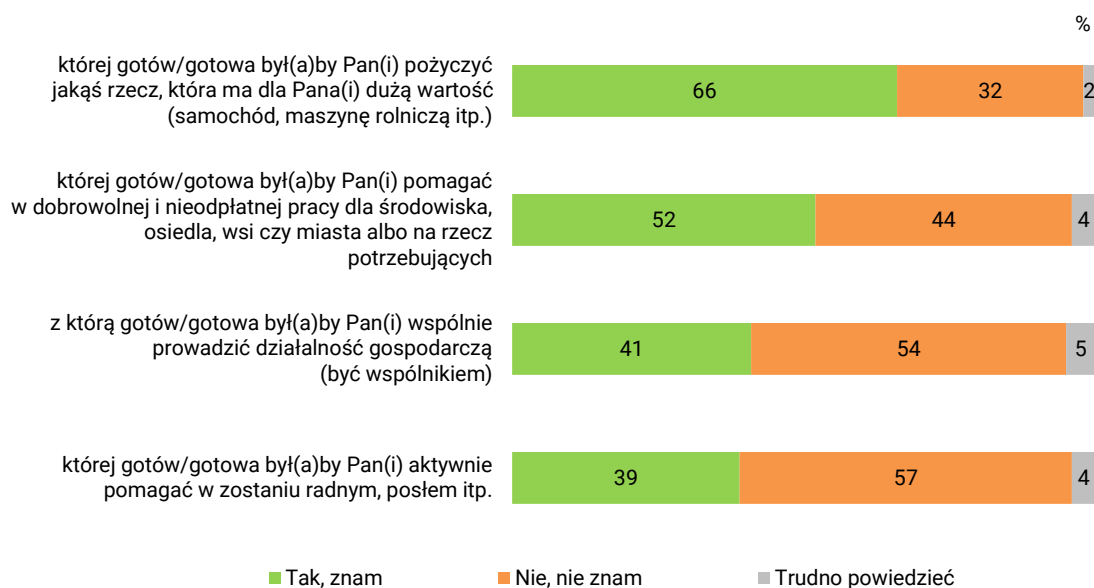
GOTOWOŚĆ DO WSPÓŁPRACY

Poza ogólną wiarą w skuteczność wspólnego działania, interesowała nas również gotowość Polaków do współpracy – w różnych obszarach – z osobami z ich otoczenia. Zapytaliśmy więc badanych, czy znają osoby (spoza swojej rodziny), którym byliby gotowi pomóc w jakiś z czterech następujących sposobów: 1) pożyczyć im coś wartościowego, 2) pomóc im w nieodpłatnej pracy na rzecz swojego środowiska lub potrzebujących, 3) prowadzić z nimi działalność gospodarczą, 4) pomóc im w działalności politycznej.

Tak jak przy poprzednich badaniach, Polacy najczęściej deklarowali, że byliby gotowi pożyczyć znajomej osobie coś cennego (66%), nieco rzadziej, że mogliby pomagać znajomemu za darmo w pracy na rzecz wspólnego otoczenia lub potrzebujących (52%), czy prowadzić ze znajomym wspólnie działalność gospodarczą (41%), a najrzadziej, że znają kogoś, komu byliby gotowi pomagać w zostaniu radnym lub posłem (39%).

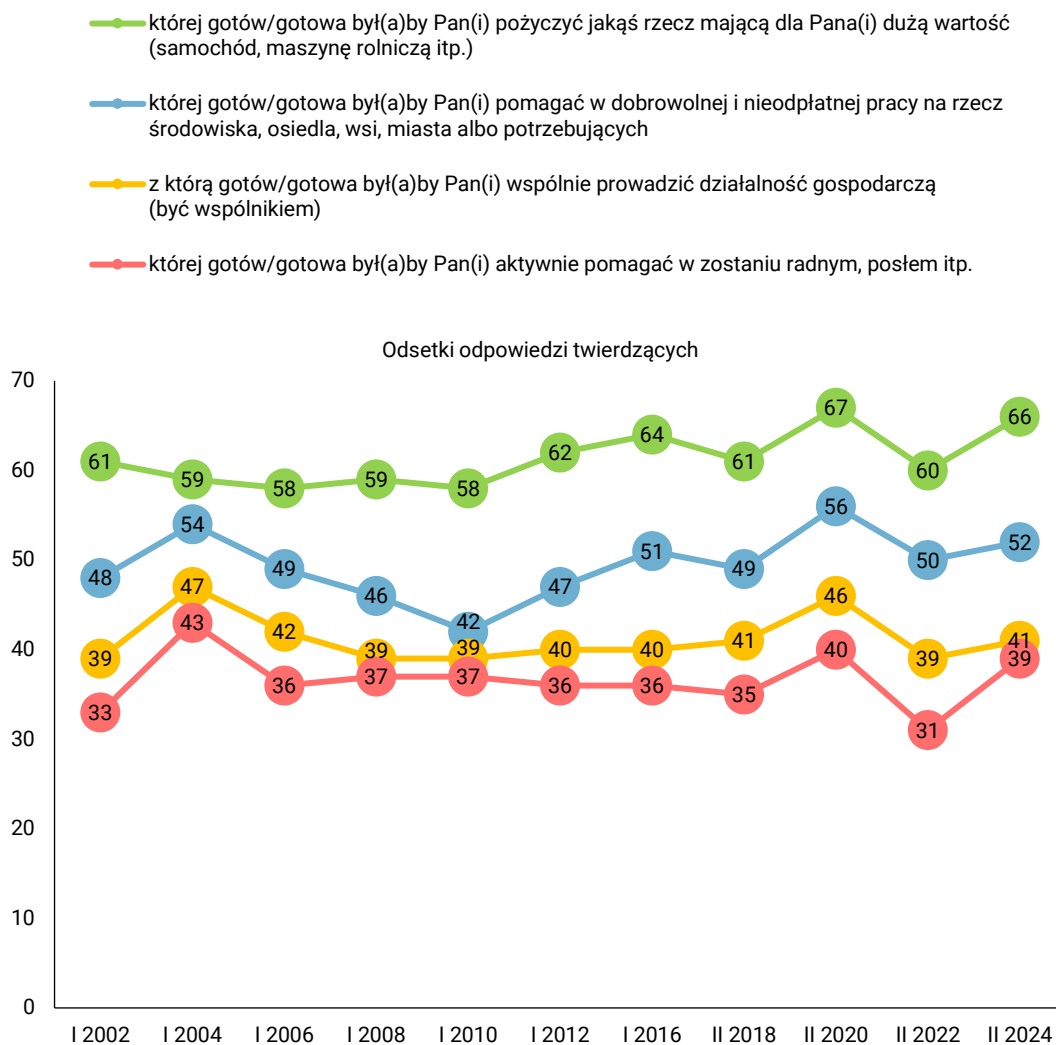
CBOS

RYS. 3. Czy zna Pan(i) jakąś osobę spoza swojej rodziny:

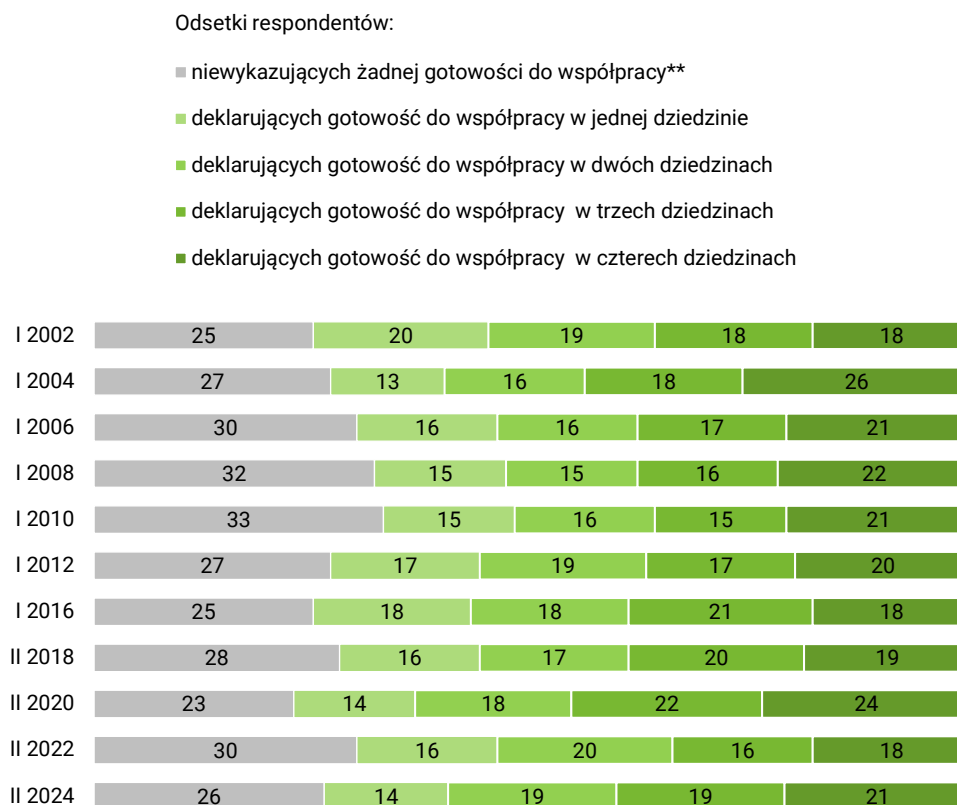
W każdym z czterech obszarów gotowość Polaków do pomocy wzrosła względem poprzedniego pomiaru – w przypadku pomocy w nieodpłatnej pracy odnotowaliśmy wynik wyższy o 6 punktów procentowych, w kwestiach pożyczania czegoś cennego i współpracy gospodarczej wzrosły wyniosły po 2 punkty, a w przypadku pomocy w aktywności politycznej – aż 8 (zob. rysunek 4). Warto zauważyć, że wyniki uzyskane podczas poprzedniego pomiaru były wyjątkowo niskie, co mogło mieć związek z trwającą wówczas pandemią COVID-19, z jednej strony osłabiającą więzi badanych ze znajomymi, a z drugiej skłaniającą ich do skupienia się na własnych potrzebach i bezpieczeństwie. Obecne wyniki przypominają z kolei te z ostatniego pomiaru przed pandemią.

RYS. 4. Czy zna Pan(i) jakąś osobę spoza swojej rodziny:

Co czwarty Polak (26%) nie zna nikogo, komu byłby gotów udzielić pomocy w którymkolwiek z wymienionych w naszych pytaniach obszarów – to spadek o 4 punkty procentowe względem pomiaru z 2022 roku, choć przed wybuchem pandemii odsetek ten był jeszcze trochę niższy (wynosił 23%). Przy tym większość badanych (73%) deklaruje wciąż, że udzieliłaby takiej pomocy w przynajmniej jednej z tych kwestii, w tym 21% (wzrost o 3 punkty względem 2022 roku) we wszystkich czterech.

RYS. 5. Poziom gotowości do współpracy z ludźmi spoza swojej rodziny*

* Uwzględniono gotowość do pożyczenia wartościowych rzeczy, pracy społecznej na rzecz swojego środowiska i osób potrzebujących, wspólnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz politycznej

** Respondenci, którzy na wszystkie pytania odpowiedzieli: „nie znam” lub „trudno powiedzieć”

Odsetki nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

Średnia liczba obszarów, w których ankietowani deklarowali gotowość do współpracy z osobami spoza swojej rodziny, wyniosła 1,96. Szczegółowa analiza pokazuje, że na ich postawę mogą wpływać różne zmienne społeczno-demograficzne. Średnie te są na przykład wyraźnie wyższe u mężczyzn niż u kobiet (2,14 wobec 1,80), u młodszych respondentów (2,48 w grupie wiekowej 18–24 lata wobec 1,23 wśród najstarszych badanych), lepiej wykształconych (2,43 wśród osób z wykształceniem wyższym wobec 1,25 wśród osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym), a także w grupie badanych lepiej oceniających swoje warunki materialne (2,23 wśród tych, którzy oceniają je jako dobre, wobec 1,51 wśród oceniających je jako złe).

TABELA 1

Poziom gotowości do współpracy z osobami spoza swojej rodziny (średnia liczba dziedzin, w których badani widzą możliwość współpracy)

		Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem		1,96	1,49
Płeć	Mężczyźni	2,14	1,46
	Kobiety	1,80	1,49
Wiek	18–24 lata	2,48	1,29
	25–34	2,30	1,44
	35–44	2,26	1,39
	45–54	2,33	1,51
	55–64	1,68	1,42
	65 lat i więcej	1,23	1,38
Miejsce zamieszkania	Wieś	1,81	1,49
	Miasto do 19 999	1,99	1,55
	20 000 – 99 999	2,01	1,45
	100 000 – 499 999	1,90	1,45
	500 000 i więcej mieszk.	2,47	1,38
Wykształcenie	Podstawowe/gimnazjalne	1,25	1,49
	Zasadnicze zawodowe	1,57	1,45
	Średnie	2,09	1,40
	Wyższe	2,43	1,41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	1,97	1,52
	Od 1500 zł do 1999 zł	1,63	1,44
	Od 2000 zł do 2999 zł	1,58	1,37
	Od 3000 zł do 3999 zł	2,16	1,54
	4000 zł i więcej	2,57	1,42
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	1,51	1,52
	Średnie	1,59	1,48
	Dobre	2,23	1,43

Zdecydowana większość Polaków ma niezmiennie pozytywny stosunek do idei wspólnego działania, a duża część z nich byłaby gotowa pomóc znajomej osobie w różnych wymiarach. W przypadku wszystkich stawianych przez nas pytań dotyczących gotowości Polaków do współpracy odnotowujemy w tym roku mniej lub bardziej wyraźne wzrosty odpowiedzi przychylnych. Wydaje się, że ma to związek przede wszystkim z tym, że w czasie poprzedniego pomiaru trwała jeszcze pandemia COVID-19, która mogła ograniczać zarówno możliwości, jak i chęci Polaków do wspólnego działania.

Opracował

Jonathan Scovil